

Cercetările de la Hunedoara se încadrează într-o zonă mai largă, cuprinzând estul Munților Poiana Ruscăi și Depresiunea Hațegului, din păcate destul de puțin cercetată până în prezent. Este o zonă bogată în descoperiri de natură arheologică, cele mai multe fortuite, unele de mare răsunet încă din sec. al XIX-lea. Este cazul tezaurului de la Cerbăl, considerat printre cele mai importante din lumea geto-dacilor, precum și al numeroaselor tezaure elenistice, dacice și romane descoperite în zonă. Toate acestea ilustrează dezvoltarea socială și economică la care a ajuns populația din acest areal și legăturile sale cu lumea greacă și romană. Multe descoperiri pot fi puse pe seama exploatării bogatelor resurse de fier din zonă.

MIRCEA GLIGOR

Funerary offerings and votive depositions in Europe's 1st millennium A.D. Cultural artefacts and local identities (Ofrande funerare și depuneri votive în primul mileniu p. Chr. în Europa. Artefacte culturale și identități locale), Călin Cosma (ed.), Cluj-Napoca, Editura Mega, 2007, 276 p.

Apărut ca vol. 10 al seriei intitulată *Interferențe etnice și culturale în milenii I a. Chr. - I p. Chr.* (editată de Nicolae Gudea, Călin Cosma, Aurel Rustoiu), volumul miscelaneu pe care ne propunem să-l prezentăm, o spunem încă de la început și fără rețineri, reprezintă fără îndoială un model în materie. Nu este vorba doar despre calitatea studiilor care îl compun, ci și de grija editorului în ceea ce privește condițiile tehnice de apariție, precum și de faptul că toate articolele au fost elaborate în limbi de circulație internațională (engleză, germană, franceză), premise pentru o frumoasă receptare a volumului și peste fruntariile României.

A fost reunit un număr de 14 studii, patru dintre acestea fiind semnate de specialiști străini, ceea ce nu poate decât să ne bucure, deoarece probează eforturile de maturizare a istoriografiei românești, care încearcă să se elibereze de fantasmale ce au dominat-o în ultimele decenii. Tematica distinctă, dar în același timp destul de generală a volumului este reflectată și în multitudinea de aspecte atinse în paginile lui.

Un prim studiu, datorat lui Ágnes Găzdac-Alföldy, *Fundkombination der Artefakte in Gräbern in Dakien, mit besonderem Hindblick auf die Münzen. Vergleichende untersuchung Alburnus Maior - Obreja, Soporu de Câmpie (Combi-nația de descoperiri de artefacte în morminte din Dacia, cu specială privire asupra monedelor. Cercetare comparativă Alburnus Maior - Obreja, Soporu de Câmpie, p. 9-19)*, reprezintă o întreprindere demnă de urmat, prin gruparea mormintelor din cele trei situri pe criteriul legăturii dintre artefactele descoperite în ele, iar prin metodele statistice utilizate au fost evidențiate trăsăturile specifice atât populației (care nu era numai illyră) de la Alburnus Maior, cât și dacilor (și/sau carpilor) de la Obreja și Soporu de Câmpie.

Următoarele pagini aparțin lui Nicolae Gudea, *Römische Waffen als Votivopfergaben. Fallstudie: Das IOMD – Heiligtum von Porolissum (Arme romane ca ofrande votive. Studiu de caz: Sanctuarul lui IOMD de la Porolissum, p. 21-35)*. Armele

romane descoperite în sanctuarul lui Iupiter Optimus Maximus Dolichenus au fost considerate, datorită numărului lor ridicat, ca fiind depuse aici cu intenție votivă. Chiar dacă chestiunea în sine poate fi discutabilă, trebuie pe de altă parte să acordăm credit și lui N. Gudea, care a efectuat cercetări personale în acest punct și a încadrat situația de aici contextul mai larg al depunerilor votive de arme romane.

Mariana Egri semnează în continuare studiul intitulat *Graffiti on ceramic vessels from the western cemetery of Poetovio* (*Graffiti pe vase ceramice din cimitirul vestic de la Poetovio*, p. 37-48), susținut de o literatură străină consistentă și închinat semnificațiilor inscripțiilor descoperite în contexte funerare în situl la care se face referire.

Römische Schlangengefäße im sepulkren Kontext (*Vase cu șerpi romane în context funerar*, p. 49-66) reprezintă preocuparea Cristinei-Georgeta Alexandrescu, autoare care a încercat să defalce cu competență această sinuoasă și multiinterpretabilă microtematică, cu un repertoriu utilizabil al descoperirilor foarte restrâns.

Szilamér Pánczél și Alpár Dobos, în studiul intitulat *Facet cut glass vessels of the late 3rd to 5th century A.D. Analysis of finds from North Danubian Romania* (*Vase fațetate de sticlă din secolele III târziu până în V d. Chr. Analiza descoperirilor de la nord de Dunăre – România*, p. 67-97), discută concentrat și foarte bine documentat problematica acestui tip de artefacte, cărora le este realizat un repertoriu pe cât posibil complet; numeroasele statistici și planșe oferite întregesc informațional cunoștințele noastre asupra subiectului.

Burial pottery in 4th century A.D. Cemeteries and isolated graves from Transylvania (*Ceramică în context funerar din secolul IV d. Chr. Cimitire și morminte izolate din Transilvania*, p. 99-111) este problematica de care se ocupă Sorin Nemeti. După realizarea unui repertoriu al descoperirilor databile cu siguranță în secolul IV, autorul propune o tipologie pentru artefactul avut în discuție, făcând astfel un important pas înainte în realizarea unei tipologii generale pentru ceramica din acest segment cronologic postroman.

Agathe Mathiaut-Legros se apleacă tot asupra ceramicii în context funerar, dar o tratează mai general, într-un sector cronologic mai extins și având în vedere alt teritoriu. *La céramique dans la tombe, du Bas-Empire à l'époque mérovingienne* (IIIe - VIIIe siècle après J.-C.), *dans la moitié nord de la Gaule* (*Ceramica în mormânt, din Imperiul Târziu la epoca merovingiană (secolele III-VIII d. Chr.), în jumătatea nordică a Galliei*, p. 113-129), este o excelentă contribuție de sinteză axată pe inventarul ceramic din morminte, fiind atinse mai multe aspecte ale acestui element de ritual.

Lucrarea Clémentinei Wicherek, *Le dépôt de vaisselle dans les tombes mérovingiennes du nord de la Gaule* (*Depozitele de veselă în mormintele merovingiene din nordul Galliei*, p. 131-149), este parțial legată cronologic de studiul precedent și se îmbină fericit sub aspect documentar cu acesta, prin vizarea altor fațete ale problematicii, dar și prin bibliografia de specialitate riguros utilizată și statisticile realizate.

Paginile elaborate de Călin Cosma, în studiul *Betrachtungen zur Keramik, die in siebenbürgischen Körperbestattungsgräbern des 7.-8. Jh. n. Chr. entdeckt wurde*

(*Considerații asupra ceramicii descoperite în inventarele mormintelor transilvane din secolele VII-VIII p. Chr.*, p. 151-190), sunt de o importanță deosebită, având în vedere penuria informațională în care se află istoriografia românească privitor la aceste secole și mai cu seamă vis-à-vis de ceramică. Repertoriul descoperirilor a fost rațional alcătuit, iar numeroasele statistici, tabele și planșe oferite servesc clarificării caracteristicilor tehnice, tipologiei și cronologiei, dar și a altor probleme intrinseci legate de cercetarea acestei ceramică.

Nad'a Profantová semnează contribuția intitulată *Deposits of ceramic and wooden pots as one most important offerings for the "last way for the afterlife" in the 9th-10th century in the middle Bohemia* (*Depozite de oale ceramice și de lemn ca unele dintre cele mai importante ofrande pentru „ultimul drum spre viața de apoi” în secolele IX-X în Boemia centrală*, p. 191-206), o privire sintetică, dar totuși cuprinzătoare asupra unor chestiuni de cult, împreună cu semnificațiile pe care specialistul le-a considerat demne de relevat.

Some aspects of the ceramics in the graves on the cemetery Nitra-Lupka (*Unele aspecte asupra ceramicii în mormintele cimitirului Nitra-Lupka*, p. 207-227) reprezintă demersul asumat de Ivona Vlkolinská, asupra unor probleme specifice pe care le ridică ceramica cercetată.

Următoarea contribuție, *Offerings of ceramic vessels from the early medieval cemetery at Alba Iulia – “Brândușei Street”* (*Ofrande de vase ceramice din cimitirul medieval timpuriu de la Alba Iulia – „Strada Brândușei”*, p. 229-242), aparține lui Aurel Dragotă și Gabriel T. Rustoiu, ea conținând un catalog frumos ilustrat grafic și câteva considerații oportune vizând diferite fațete ale subiectului care meritau a fi puse în lumină.

O tematică similară, tratată într-o înaltă manieră științifică, dar vizând un alt punct de pe cuprinsul municipiului Alba Iulia, are studiul lui Horia Ciugudean, *Pottery offerings in the early middle age cemetery of Alba Iulia – “Stația de Salvare”* (*Ofrande ceramice în cimitirul medieval timpuriu din Alba Iulia – „Stația de Salvare”*, p. 243-262).

Volumul se încheie cu lucrarea semnată de Ioan M. Țiplic și Zeno K. Pinter, *Early medieval necropolis from Orăștie – “Dealul Pemilor X₂”*. *Aspects of funeral ritual* (*Necropola medievală timpurie de la Orăștie – „Dealul Pemilor X₂”. Aspecte ale ritualului funerar*, p. 263-273); aceasta, dublată de o ilustrație pe măsură, depășește, prin opiniile generale aduse în discuție și prin judecățile personale avansate de cei doi autori, modelul de prezentare oarecum sec cu care literatură arheologică ne-a obișnuit.

În concluzie, accentuăm încă o dată opinia noastră cu privire la calitatea științifică a studiilor grupate în volumul prezentat, de unde și atitudinea pozitivă pe care ne-am exprimat-o. Rămâne ca specialiștii din fiecare domeniu restrâns și distinct să se pronunțe.

DAN MATEI